

TRANSFORMACJA TERENÓW PRZEMYSŁOWYCH W NOWEJ HUCIE

REKOMENDACJE
DOTYCZĄCE ROZWOJU
TERENU KOMBINATU

**KRAKOWSKI
ALARM
SMOGOWY**

KRAKÓW

to miasto, które od lat zмага się z problemem zanieczyszczenia powietrza. Głównym źródłem tej dramatycznej sytuacji jest niska emisja, wynikająca ze spalania węgla i drewna w gospodarstwach domowych. Na terenie Krakowa, w dzielnicy Nowa Huta, funkcjonują także zakłady przemysłowe, które przez lata przyczyniały się do pogorszenia jakości powietrza. Mimo że prawo nakłada na przedsiębiorstwa określone standardy środowiskowe, zdarzały się awarie, które prowadziły do znacznych emisji niebezpiecznych substancji, co wielokrotnie wzbudzało niezadowolenie i obawy mieszkańców tej dzielnicy.

Kraków, jako pierwsze miasto w Polsce, wprowadził przepisy zakazujące korzystania z wysokoemisyjnych metod ogrzewania, takich jak spalanie węgla i drewna. To tutaj powstała również pierwsza w kraju Strefa Czystego Transportu, której celem było ograniczenie wjazdu do miasta najbardziej trujących, starych samochodów.

W 2023 roku pojawił się jednak kontrowersyjny pomysł utworzenia na terenie Kombinatu Strefy Przemysłowej, w której przemysł mógłby funkcjonować przy znacznie łagodniejszych regulacjach środowiskowych. To wywołało zdecydowany sprzeciw mieszkańców. Krakowski Alarm Smogowy – organizacja od ponad dekady angażująca się w walkę o czystsze powietrze zainicjował dyskusję na temat przyszłości zakładów przemysłowych w Nowej Hucie. W tym celu zorganizowano między innymi dwie debaty z udziałem prezydenta Aleksandra Miszalskiego, wiceprezydenta Łukasza Sęka, przedstawicieli firmy ArcelorMittal, a także Radnych i mieszkańców. Wnioski z przeprowadzonych badań, debat oraz rekomendacje dotyczące działań mających na celu powstrzymanie rozwoju „brudnego przemysłu” w Krakowie zostały szczegółowo przedstawione w niniejszym raporcie.

PODJĘCIE TEMATU PRZEKSZTAŁCENIA TERENÓW KOMBINATU JEST KLUCZOWE Z KILKU POWODÓW:

OCHRONA JAKOŚCI POWIETRZA I ZDROWIE PUBLICZNE – Historyczne tereny przemysłowe, takie jak Kombinat, są źródłem licznych problemów środowiskowych i zdrowotnych, wynikających z lat intensywnej działalności.

ZIELONE TECHNOLOGIE – Polska, będąca członkiem Unii Europejskiej, dąży do neutralności klimatycznej, a przemysł ciężki, w tym hutnictwo, odpowiada za znaczny udział emisji CO₂. Inwestowanie w nowoczesne technologie, niedegradujące środowiska (np. zielony wodór) może wesprzeć cele klimatyczne.

SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA – Mieszkańcy Nowej Huty oczekują przemysłanego rozwoju terenu Kombinatu, który nie tylko stworzy nowe miejsca pracy, ale również poprawi jakość powietrza i ochroni dziedzictwo przemysłowe.

Rozważania nad Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego krakowskiego obszaru “Kombinat” wywołały debatę na temat utworzenia tam Strefy Przemysłowej. **Owa strefa mogłaby dopuszczać przekraczanie standardów w zakresie jakości powietrza, co podważyłoby lata starań Krakowa w poprawie jego jakości.** Tym samym transformacja Kombinatu to nie tylko kwestia gospodarcza, ale również ekologiczna i społeczna, a proces ten stanowi istotną część działań na rzecz poprawy jakości powietrza oraz powstrzymania zmiany klimatu. **Eksperti ds. ochrony środowiska, podkreślają, że “Strefa Przemysłowa byłaby katastrofą dla Krakowa” i może przyciągnąć działalność, która wpłynie negatywnie na jakość powietrza i zdrowie mieszkańców Krakowa.**

1. OPINIE MIESZKAŃCÓW DZIELNICY NOWEJ HUTY DOTYCZĄCE ROZWOJU TERENÓW PRZEMYSŁOWYCH NOWEJ HUTY

W dyskusji nad Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego terenu “Kombinat” mieszkańcy sprzeciwili się stworzenia tam Strefy Przemysłowej, która pozwoliłaby działającym tam zakładom przemysłowym omijać rygory dotyczące zanieczyszczeń.

Praktyka działania tego rodzaju stref w innych miastach (Tarnów, Bydgoszcz) oraz liczne przykłady niewydolności służb państwowych, takich jak Inspekcja Ochrony Środowiska, w kontrolowaniu przemysłu pokazuje, że powstanie takiej strefy byłoby zagrożeniem dla stanu środowiska i zdrowia mieszkańców w Nowej Hucie i Krakowie.

Aby poznać opinie mieszkańców na temat pomysłu utworzenia Strefy Przemysłowej w Krakowie zostały przeprowadzone badania opinii publicznej. Wyniki badań wskazują, że mieszkańcy nie chcą wprowadzenia Strefy Przemysłowej, jednak widzą korzyść w rozwoju "czystego przemysłu" na terenie Kombinatu.

WNIOSKI Z BADAŃ:

SPRZECIW WOBEC STREFY PRZEMYSŁOWEJ – 75% badanych mieszkańców Nowej Huty sprzeciwiło się Strefie Przemysłowej zaplanowanej na terenie obecnego Kombinatu, która umożliwiłaby omijanie rygorów dotyczących zanieczyszczeń.

NOWOCZESNE TECHNOLOGIE I PRZEMYSŁ NISKOEMISYJNY – 81% pytanych wyraża akceptację dla przemysłu, który będzie nowoczesny, niskoemisyjny i nie będzie negatywnie wpływać na jakość życia. Kombinat widziany jest jako potencjalna lokalizacja dla przemysłu wykorzystującego nowoczesne, czyste technologie.

SILNA TOŻSAMOŚĆ Z DZIELNICĄ – Nowa Huta jest symbolem historycznego rozwoju, a mieszkańcy chcą zachować jej wyjątkowy charakter i przywiązanie do tradycji.

ALTERNATYWNE PROPOZYCJE ZAGOSPODAROWANIA:

PARK BIZNESOWY LUB CENTRUM KONGRESOWE – Propozycje te zyskały szerokie poparcie jako projekty, które mogą podnieść prestiż dzielnicy.

STREFA WIELOFUNKCYJNA – Propozycja utworzenia centrum badawczo-rozwojowego, muzeum, a także centrum kongresowego łączy w sobie aspekty kultury, nauki i rozrywki.

NOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW KOMBINATU POWINIEN ŁĄCZYĆ FUNKCJE PRZEMYSŁOWE, REKREACYJNE I USŁUGOWE, ZACHOWUJĄC UNIKALNĄ TOŻSAMOŚĆ NOWEJ HUTY.

2. REKOMENDACJE EKSPERTÓW WISEEUROPA DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZEMYSŁU HUTNICZEGO

Transformacja sektora stalowego w Polsce – WiseEuropa rekomenduje dekarbonizację hutnictwa, która mogłaby opierać się na nowoczesnych technologiach.

2.1 REKOMENDACJE WISEEUROPA DLA TRANSFORMACJI SEKTORA STALOWEGO

PIECE ELEKTRYCZNE (EAF) – Piece te są bardziej ekologiczne i mogą być zasilane energią odnawialną. Ich rozwój wymaga stabilnych dostaw zielonej energii.

ZIELONY WODÓR – Wodorowe technologie DRI (direct reduction of iron) mogłyby znacząco obniżyć emisję CO₂. Polska jest jednym z 3 największych producentów wodoru w UE

TECHNOLOGIE WYCHWYTYWANIA I SKŁADOWANIA CO₂ (CCS) – CCS umożliwia zmniejszenie emisji w istniejących hutach. Technologia ta jest opłacalna i Polska posiada zasoby geologiczne do składowania CO₂.

WSPIERANIE RECYKLINGU ZŁOMU – Regulacje ograniczające eksport złomu mogą zwiększyć wtórną produkcję stali.

INWESTYCJE W ZIELONĄ INFRASTRUKTURĘ ENERGETYCZNĄ I WODOROWĄ – Rozwój infrastruktury energetycznej i wodorowej będzie kluczowy dla wsparcia dekarbonizacji hutnictwa.

2.2 ZASTOSOWANIE REKOMENDACJI EKSPERTÓW WISEEUROPA W KONTEKŚCIE TERENU KOMBINATU W NOWEJ HUCIE

1. WDROŻENIE PIECÓW ELEKTRYCZNYCH (EAF) – Elektryczne piece łukowe mogłyby zastąpić część konwencjonalnych procesów, umożliwiając produkcję stali przy niższych emisjach. Piece EAF są zgodne z lokalnymi zasobami złomu. **Inwestycje w zielony wodór i technologię DRI-H2** – Konieczne jest podjęcie badań i analiz, które wskaże czy Kombinat może stać się miejscem wdrożenia technologii DRI-H2, z wykorzystaniem wodoru jako paliwa do redukcji żelaza. Takie rozwiązanie pozwoli na ograniczenie emisji i podniesienie konkurencyjności zakładu na rynku europejskim.

2. SYSTEM WYCHWYTYWANIA CO₂ (CCS) – Instalacja technologii CCS mogłaby być zastosowana dla istniejących procesów o wysokiej emisji CO₂, umożliwiając ich modernizację oraz znaczną redukcję emisji w perspektywie krótko- i średnioterminowej.

3. LOKALNA POLITYKA RECYKLINGU ZŁOMU – Zgodnie z zaleceniami WiseEuropa, Kombinat może zwiększyć efektywność produkcji poprzez lokalne pozyskiwanie złomu, co obniży koszty i emisje związane z importem surowców.

4. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY ZIELONEJ ENERGII I WODOROWEJ – Kombinat może współpracować z jednostkami energetycznymi w celu zapewnienia stałych dostaw zielonej energii, co pozwoliłoby na efektywne funkcjonowanie technologii EAF oraz DRI-H2.

Zastosowanie rekomendacji WiseEuropa w kontekście Kombinatu stanowiłoby przykład nowoczesnej transformacji sektora stalowego, w pełni dostosowanego do wymogów niskoemisyjnej gospodarki oraz celów klimatycznych Unii Europejskiej.

3. REKOMENDACJE ALARMU SMOGOWEGO

dotyczące dalszych działań, mających na celu powstrzymanie “brudnego przemysłu” w Krakowie oraz przeprowadzenie transformacji uwzględniając specyfikę Krakowa, wyzwania środowiskowe, a także oczekiwania mieszkańców

Tereny Kombinatu cechują się złożoną infrastrukturą transportową i energetyczną, co wymaga starannego planowania. Stan gleb na tym obszarze jest problematyczny z powodu historycznych zanieczyszczeń, które różnią się w zależności od miejsca.

W efekcie analizy powyższych rekomendacji oraz wniosków płynących z dialogu z mieszkańcami, Krakowski Alarm Smogowy sugeruje wdrożenie następujących działań:

1. KONSULTACJE SPOŁECZNE I KAMPANIE INFORMACYJNE: Należy kontynuować dialog z mieszkańcami, szczególnie w przypadku propozycji wymagających społecznego poparcia, takich jak utworzenie centrum badawczo-rozwojowego lub rozwój SMR (małe reaktory atomowe).

2. MONITORING WIZYJNY - stworzenie systemu dającym mieszkańcom możliwość monitorowania co dzieje się na terenie Kombinatu i w przypadku wystąpienia nieprawidłowości zgłoszenia tego faktu do odpowiednich służb.

3. WYŁĄCZENIE OPCJI TWORZENIA STREFY PRZEMYSŁOWEJ Z PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO – Propozycja ta jest konieczna dla ochrony zdrowia i komfortu życia mieszkańców.

4. **POWOŁANIE ZESPOŁU EKSPERCKIEGO**, w skład którego wchodziłoby przedstawiciele Miasta Kraków, przedstawiciele firm znajdujących się na terenie Kombinatu, naukowcy i eksperci ds. ochrony powietrza i środowiska, organizacje pozarządowe oraz mieszkańcy, którzy zajęłoby się tematem transformacji zakładów na terenie Kombinatu w perspektywie długoterminowej.
5. **MONITORING ŚRODOWISKOWY I ZDROWOTNY** – Zapewnienie regularnych badań jakości powietrza, gleby i wody oraz wpływu działalności przemysłowej na zdrowie mieszkańców będzie kluczowe dla budowania zaufania społecznego.
6. **ROZWÓJ NISKOEMISYJNEGO PRZEMYSŁU**: Zakłady przemysłowe powinny spełniać rygorystyczne normy środowiskowe, by zapewnić wysoki poziom życia w Nowej Hucie i jednocześnie zwiększyć jej potencjał gospodarczy.
7. **INKUBATORY DLA START-UPÓW** – Wspieranie innowacyjnych firm technologicznych i badawczo-rozwojowych, które mogą stworzyć nowe miejsca pracy dla lokalnej społeczności.
8. **WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ DLA MIESZKAŃCÓW**: Plan zagospodarowania przestrzennego powinien uwzględniać stworzenie przestrzeni usługowej i rekreacyjnej (np. centrum konferencyjno-targowe, infrastruktura dla rozrywki i sportu), wspierając długoterminowy rozwój dzielnicy, a także przestrzeń dla edukacji i kultury – centrum nauki lub muzeum przemysłu przyciągną turystów i lokalnych mieszkańców, wspierając edukację i rozwój lokalnej tożsamości.
9. **PODTRZYMANIE TOŻSAMOŚCI DZIELNICY**: Planując nowe funkcje terenów Kombinatu, warto zadbać o to, aby były one zgodne z duchem Nowej Huty – dzielnicy z bogatą historią, unikalnym urbanistycznym układem i silnym poczuciem lokalnej tożsamości mieszkańców.
10. **STWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU NISKOEMISYJNEGO PRZEMYSŁU** – Inwestorzy powinni spełniać surowe normy środowiskowe, co pozwoli na utrzymanie wysokiej jakości życia w Nowej Hucie.
11. **USTALENIE PRAWNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA REMEDIACJĘ TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH** - należy ustalić odpowiedzialność prawno- finansową w zakresie remediacji gruntów.
12. **ZIELONA INFRASTRUKTURA** – Inwestycje w odnawialne źródła energii, takie jak fotowoltaika czy infrastruktura wodorowa, pozwolą na zasilenie przemysłu niskoemisyjnymi źródłami.

Przyszłość Kombinatu w Nowej Hucie jako wielofunkcyjnego ośrodka innowacyjno-przemysłowego wymaga zrównoważonego podejścia łączącego rozwój ekonomiczny z ochroną środowiska i zdrowia publicznego. W oparciu o współczesne przykłady transformacji przemysłowych, takie jak Dolní Vítkovice, istnieje możliwość stworzenia w Kombinacie kompleksu, który stanie się symbolem zmian na miarę wyzwań XXI wieku.

4. DOBRE PRAKTYKI W ZAKRESIE TRANSFORMACJI ZAKŁADÓW I TERENÓW PRZEMYSŁOWYCH - WZORCE Z DOLNÍ VÍTKOVICE

Transformacja terenów poprzemysłowych, takich jak Kombinat, oferuje wyjątkową szansę na przekształcenie tego historycznego obszaru. Inspirującym przykładem jest czeska Ostrawa, gdzie Dolní Vítkovice przekształcono w przestrzeń kulturalno-edukacyjną, przyciągającą turystów i inwestorów. Strategie te mogłyby być wykorzystane również w Nowej Hucie:

Kluczowe elementy transformacji:

1. **ZACHOWANIE DZIEDZICTWA PRZEMYSŁOWEGO** – Zabytkowe budynki Dolní Vítkovice przystosowano do nowych funkcji, co uczyniło je symbolem historycznego dziedzictwa regionu. Kombinat może zaadaptować podobne rozwiązania, przekształcając wybrane budynki na cele biznesowe i kulturalne.

2. WIELOFUNKCYJNOŚĆ – Kompleks Dolni Vítkovice łączy przestrzeń edukacyjną, rozrywkową oraz wystawienniczą. W Nowej Hucie podobne rozwiązania mogłyby obejmować stworzenie nowoczesnego centrum nauki i centrum kongresowego.

3. ETAPOWE WDRAŻANIE TRANSFORMACJI – Realizacja projektu etapami pozwoliłaby na stopniowe przyciąganie inwestorów. Można zacząć od przestrzeni kulturalno-edukacyjnych, przechodząc do większych inwestycji przemysłowych.

5. PODSUMOWANIE

Transformacja Kombinatów w Nowej Hucie to unikalna szansa na stworzenie przestrzeni, która połączy przemysłowy potencjał z niskoemisyjnymi technologiami oraz kulturą i edukacją. Zmiany te nie tylko wzbogacą ofertę gospodarczą Krakowa, ale również przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców. Inspirując się międzynarodowymi przykładami, możemy stworzyć przestrzeń dla nowoczesnego, ekologicznego przemysłu, w którym historia i przyszłość idą w parze, tworząc wspólnie nową jakość dla mieszkańców i miasta.

Copyright
Stowarzyszenie Alarm Smogowy

Opracowanie:
Joanna Urbaniec
Martyna Jabłońska
Ewa Lutomska

Wsparcie eksperckie:
Adrian Chochoł, Fundacja Frank Bold
Krzysztof Bocian, WiseEuropa

Projekt graficzny:
Piotr Siergiej

Kraków
Listopad 2024